

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 1998, sp. zn. Stn 3/97

Číslo: 38/1998

Právní věta:

Pro určení výše škody nikoli nepatrné a další kategorií škody podle § 89 odst. 14 tr. zák. je třeba vycházet z nařízení vlády č. 464/1991 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanovuje nejnižší měsíční mzda ve výši 2000 Kč.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.06.1998

Spisová značka: Stn 3/97

Číslo rozhodnutí: 38

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Škoda

Předpisy: § 89 odst. 14 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Z odůvodnění:

Na základě jednoho rozhodnutí Krajského soudu v Plzni jako soudu odvolacího byla trestním kolegiem Nejvyššího soudu České republiky zjištěna odlišnost od stávající praxe soudů při určování výše škody nikoli nepatrné podle § 89 odst. 14 tr. zák., a proto byl proveden orientační průzkum u krajských soudů zaměřený na to, do jaké míry je soudní praxe v tomto směru nejednotná.

Zatímco prakticky všechny krajské soudy a soudy v jejich obvodech vycházejí při určování výše škody z nejnižší měsíční mzdy stanovené nařízením vlády č. 464/1991 Sb. a v tomto směru nebyla zjištěna nejednotnost, Krajský soud v Plzni jako soud odvolací rozhodl svým usnesením ze dne 17. 10. 1996 sp. zn. 9 To 187/96 v trestní věci vedené u Okresního soudu v Klatovech pod sp. zn. 1 T 122/96 mimo jiné v tom směru, že pro určení výše škody způsobené trestným činem je třeba vycházet z minimální mzdy stanovené v nařízení vlády č. 303/1995 Sb., která je od 1. 1. 1996 ve výši 2500 Kč. Ve vyjádření k rozhodovací praxi ve svém obvodu k tomuto rozhodnutí však Krajský soud v Plzni uvedl, že jde prozatím o ojedinělý názor. K jeho odůvodnění je v citovaném rozhodnutí poukazováno na smysl zavedení konstrukce stanovení výše škody podle § 89 odst. 14 tr. zák. a podle názoru Krajského soudu v Plzni není žádný důvod k tomu, aby byla nejnižší či minimální mzda stanovena rozdílně pro oblast pracovního práva a pro oblast trestněprávní. Dále se zde uvádí, že zjevným úmyslem zákonodárce v novele trestního zákona provedené zák. č. 175/1990 Sb. bylo to, aby byla s ohledem

na předvídanou častější změnu výše nejnižší měsíční mzdy úprava přenesena na právní předpis nižší právní síly a aby nemuselo docházet k častým a opakovaným novelám trestního zákona. Podle názoru uvedeného soudu bylo úmyslem předejít faktickému zotřování trestní represe s ohledem na změnu společenských podmínek, tedy s ohledem na inflaci. Navíc se zde zpochybňuje terminologické rozlišování nejnižší a minimální mzdy, a pokud trestní zákon v ustanovení § 89 odst. 14 používá výraz mzda, odkazuje zákonodárce na výši minimální mzdy podle pracovněprávních předpisů, které vzhledem k sociálnímu dialogu přesněji odrážejí změny v cenové oblasti vyvolané ve společnosti. Podle názoru Krajského soudu v Plzni je soud při rozhodování vázán zákonem, který v ustanovení § 89 odst. 14 tr. zák. neříká, že by mělo jít o nějaké speciální nařízení vlády o nejnižší měsíční mzdě pro účely trestního zákona, a tak není žádný důvod k tomu, aby se i nadále vycházelo při určování rozsahu škody z částky 2000 Kč, když výše nejnižší či minimální mzdy byla nařízením vlády č. 303/1995 Sb. stanovena na 2500 Kč. Tento výklad je považován za příznivější pro pachatele, a pokud zákonodárce neurčil zákonné podmínky, za nichž by vláda jako součást výkonné moci byla povinna měnit výši minimální mzdy, ve výkladu založeném na právním názoru publikovaném v rozhodnutí pod č. 3/1993 Sb. rozh. tr. je spatřováno nebezpečí nadměrného přesunutí tvorby práva na moc výkonnou v rozporu s dělbou státní moci. Dále Krajský soud v Plzni poukázal na to, že citované rozhodnutí není pro soudy obecně závazné a podle jeho názoru není nezpochybnitelné a není v souladu se smyslem právní úpravy v § 89 odst. 14 tr. zák.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky si před zaujetím stanoviska k řešené otázce vyžádalo podle § 30 odst. 3 zák. č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, vyjádření od obou vrchních soudů, od Ministerstva spravedlnosti, od právnických fakult Univerzity Karlovy v Praze, Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci, České advokátní komory, nejvyššího státního zástupce, všech krajských soudů a Městského soudu v Praze. Všechny uvedené soudy a instituce se ztotožnily s dosavadním řešením této problematiky, jak je obsaženo i v právní větě tohoto stanoviska. Po zvážení těchto vyjádření a argumentů v nich uvedených zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky výše uvedené stanovisko na základě následujících skutečností:

Podle ustanovení § 89 odst. 14 tr. zák. platí, že škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující nejnižší měsíční mzdy stanovené nařízením vlády, další kategorie škody jsou pak vymezeny příslušným násobkem takto stanovené nejnižší měsíční mzdy.

Je skutečností, že v současné době je nejnižší měsíční mzda, resp. minimální mzda stanovena dvěma právními normami stejné právní síly, ovšem v rozdílné výši. Pro účely trestního zákona je to nařízení vlády č. 464/1991 Sb. ve výši 2000 Kč, pro pracovněprávní a mzdové účely je to nařízením vlády č. 303/1995 Sb., ve znění nařízení vlády č. 320/1997 Sb., ve výši 2650 Kč (jde-li o měsíční mzdu). Později vydaná z obou citovaných právních úprav - nařízení vlády č. 303/1995 Sb. (ve znění nař. vlády č. 320/1997 Sb.) - však výslovně nezrušila předtím vydané nařízení vlády č. 464/1991 Sb., přestože ve vztahu k nařízení vlády č. 53/1992 Sb., které dříve upravovalo minimální mzdu pro pracovněprávní účely, se tak stalo. Již z toho lze učinit opodstatněný závěr, že bylo záměrem ponechat zvláštní úpravu nejnižší měsíční mzdy pouze pro účely trestního zákona vedle obdobné úpravy minimální mzdy pro pracovněprávní a mzdové účely. Protože jde o dvě právní normy stejné právní síly, které se vzájemně nederogují, přičemž jejich vydání se opírá o samostatná zvláštní zákonná ustanovení, není důvodu nerespektovat odlišnost jejich úpravy, včetně stanovených částek a okruhu právních vztahů, na které dopadají. Vzhledem k tomu nelze z hlediska trestního zákona považovat nařízení vlády č. 303/1995 Sb. (ve znění nař. vlády č. 320/1997 Sb.) ani za speciální v tom smyslu, že by vztah speciality vylučoval použití nařízení vlády č. 464/1991 Sb., protože je tomu právě naopak. Navíc má uvedený závěr důležitý praktický dopad. Nařízením vlády č. 464/1991 Sb. stanovuje pouze jedinou částku nejnižší měsíční mzdy, a tím splňuje požadavek jednoznačného a přesného vymezení podmínek trestní odpovědnosti. Poněkud jinak je tomu u tzv. obecné úpravy minimální

mzdy, na kterou klade důraz odůvodnění citovaného rozhodnutí Krajského soudu v Plzni. V této oblasti je pro pracovněprávní a mzdové účely stanoveno nařízením vlády č. 303/1995 Sb. v jeho ustanovení § 2 několik různých částek, byť za základ lze patrně považovat částku 2500 Kč, resp. od 1. 1. 1998 částku 2650 Kč.

V této souvislosti nelze přehlédnout, že stále platí ustanovení čl. IV. odst. 2 zák. č. 175/1990 Sb., které nebylo pozdějšími zákonnými úpravami nijak dotčeno, přestože trestní zákon byl od té doby již několikrát novelizován, a tím nadále trvá výslovné zmocnění, aby vláda upravila nejnižší měsíční mzdu právě specificky pro účely trestního zákona. Přitom stanovení nejnižší měsíční mzdy není jediným případem, kdy je vláda (popř. jiný orgán) zmocněna vydat zvláštní prováděcí právní úpravu pouze „pro účely trestního zákona“. Podobným způsobem je řešeno např. v § 195 tr. zák. stanovení toho, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky a za jedy ve smyslu § 187 a § 188 tr. zák., které choroby se považují za nakažlivé ve smyslu § 189 až § 192 tr. zák. a na které škůdce se vztahuje ustanovení § 192 tr. zák. Stejně tak je podle ustanovení § 218b tr. zák. vláda zmocněna stanovit nařízením, co se považuje za anabolika a jiné prostředky s anaboličtím účinkem ve smyslu § 218a tr. zák. I v těchto případech byla vláda zmocněna stanovit specificky pouze pro účely trestního zákona okruh uvedených látek, chorob škůdců a prostředků, přestože obecně, zejména v psychiatrické praxi, ve zdravotnické nebo veterinární péči nebo v zemědělství může být tento okruh chápán jinak.

Při rozhodování o podaném návrhu Nejvyšší soud respektoval i tu skutečnost, že dosavadní soudní praxe již byla usměrněna rozhodnutím uvedeným pod č. 3/1993 Sb. rozh. tr. právě v tom směru, že pro výklad pojmů týkajících se výše škody v ustanovení § 89 odst. 14 tr. zák. je nadále rozhodující výše nejnižší měsíční mzdy 2000 Kč stanovená v § 1 nařízení vlády č. 464/1991 Sb., a to i přes existující odlišnou výši minimální mzdy stanovené pro pracovněprávní a mzdové účely. K tomu je třeba poznamenat, že ačkoli zatím nedošlo k novelizaci citovaného nařízení a ke zvýšení jím stanovené nejnižší měsíční mzdy, nebyla ignorována nutnost přizpůsobení její výše rostoucím životním nákladům. Zvoleno bylo ovšem řešení spočívající ve dvojnásobném zvýšení základní částky, od níž se určování výše škody odvíjí, tedy násobků nejnižší měsíční mzdy rozhodných pro jednotlivé kategorie škody (viz čl. I. bod 38. zákona č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích). Tím vlastně došlo k dvojnásobnému zvýšení dolní hranice trestní odpovědnosti u těch trestných činů, kde je vázána na výši způsobené škody, a tedy ke zmírnění trestní represe. K takovému nárůstu minimální mzdy stanovené pro pracovněprávní a mzdové účely dosud – i přes zvyšování její částky – nedošlo. Z toho lze usuzovat, že zvýšení dolní hranice trestní odpovědnosti a s tím spojené zmírnění trestní represe značně předstihlo nárůst výše minimální mzdy stanovené pro pracovněprávní účely a trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky vzhledem k tomu nespatřuje nutnost zásadně měnit stávající praxi.

Bez významu konečně není ani skutečnost, že dosavadní celkem ustálenou soudní praxi potvrzuje i teorie trestního práva hmotného. Nejnovější učebnice z tohoto oboru, a to jak Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, tak i Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, nijako nezpochybňují dosavadní způsob určení výše škody, podle něhož pro stanovení nejnižší měsíční mzdy k tomuto účelu je třeba vycházet z nařízení vlády č. 464/1991 Sb., přičemž je v této souvislosti akceptováno rozhodnutí publikované pod č. 3/1993 Sb. rozh. tr.

Zvážili-li se všechny skutečnosti a zejména pak význam zjištění trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky, že krajské soudy nemají poznatky o nejednotné soudní praxi v tomto směru a že citované rozhodnutí Krajského soudu v Plzni lze chápat jen jako ojedinělé vybočení z ustálené praxe, nepovažovalo trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky zatím za nutné na jeho podkladě vydat odchýlné stanovisko k řešení předmětné problematiky.